

Analyse. Alleen ondemocratische landen als Rusland, China en Kazachstan zijn

DE MORELE CRISIS VAN DE WERELDSPORT

HANS VANDEWEGHE

Na het rampzalige jaar 2014 zal de mondiale sport nooit meer dezelfde zijn. Het autocratische, neokoloniale denken van de grote sportbonden heeft zijn houdbaarheidsdatum al lang overschreden. Tijd voor een nieuw model?

Wat gebeurde er in 2014 achter de schermen van de wereldsport?

Het begon met de Winterspelen in Sotsji, de goednieuwsshow van Vladimir Poetin die om en nabij de 41 miljard euro zou hebben gekost. Met de nadruk op 'zou' en 'om en nabij', want inzake transparantie of het gebrek eraan, kan de internationale sport wedjveren met de mafia. Vragen? Niet te veel. Antwoorden? Geen. Timing? Perfect. Enkele weken na het vertrek van de laatste atleet hielpen de Russen een militair handje in Oost-Oekraïne. Vervolgens kwam de FIFA World Cup in Brazilië. De protesten van de bevolking werden serieus genomen. Zo serieus dat ze onder meer werden gemonitord met Israëlische drone-technologie, die voor de bezette Palestijnse gebieden en de Gaza werd ontwikkeld. Het werd een groot voetbalfeest, met alvast een primeur: de opdracht om zo weinig mogelijk eretribunes in beeld te brengen, kwestie van het morrend volk niet op slechte gedachten te brengen.

In de zomer raakte bekend dat behalve de Chinese en Kazachstaanse dictaturen niemand zich nog hard wilde maken voor het inlijven van de Winterspelen van 2022. Het wordt dus Almaty of Peking. Tegelijk werd wat vuile was buiten gehangen over het neokolonialisme van de sportbonden: als het Internationaal Olympisch Comité (IOC) ergens landt, dan als een staat in een staat, of het landt niet. Hetzelfde geldt voor de FIFA, de wereldvoetbalbond.

Na de zomer bleef het voetbal aan het feest met de niet-publicatie van het onderzoeksrapport naar

fraude bij de toewijzing van de World Cups voetbal van 2018 en 2022 aan Rusland en Qatar. De eersteklas begrafenis werd verstoord door de onderzoeker met dienst, die hintte naar toegedekte corruptie. Ondertussen ijverde de haast tachtigjarige Sepp Blatter voor een vijfde ambtstermijn en dat terwijl tijdens zijn vierde ambtstermijn de helft van van zijn uitvoerend comité werd geroeyeerd of geschorst en één inmiddels ex-lid zelfs werd geout als informant van de FBI, die corruptie in het wereldvoetbal onderzoekt.

Ten slotte kreeg Doha, hoofdstad van oliestaat Qatar, het WK atletiek van 2019. Het WK wordt begin oktober gehouden, als het "koel" is en de temperatuur schommelt tussen 25 en 37 graden.

Wie zijn die grote sportbonden?

Technisch gezien zijn ze internationale, niet-gouvernementele sportorganisaties, maar eigenlijk zijn ze overblijfselen uit een heel ver verleden. In het geval van het Internationaal Olympisch Comité (1894) zelfs ontstaan in de negentiende eeuw, net als de roeibond FISA, de schaatsbond ISU, de eerste wielervedbond ICA (allen in 1892) en de gymnastiekbond (1897). De later meer populaire sporten liepen wat achter: FIFA werd opgericht in 1904. De internationale zwembond FINA nog eens vier jaar later en de IAAF (atletiek) zag het licht in 1912, net als de overkoepelende Amerikaanse universitaire sportbond NCAA.

Het IOC is in oorsprong een adellijke mannenclub, die tot op vandaag zelf leden coöpteert en toch is het IOC met zijn meer dan honderd leden misschien de meest democratische sportbond, al is minst ondemocratische correcter.

Het IOC wordt geregeerd door een minister-raad, het zogeheten Executief Comité (ExCo). Dat geldt ook voor andere sportbonden, maar de meeste olympische beslissingen liggen toch bij de grote ledenvergadering, de Sessie, terwijl die bij de andere sportbonden bij het ExCo liggen. Hoe minder leden, des te makkelijker die te beïnvloeden zijn.

Sportbonden – van het hoogste tot het laagste niveau – kampen met een dualiteit: een betaalde, goed opgeleide staf met duidelijke resultaatverbintenissen wordt gecontroleerd door een bestuur dat zich met alles bemoeit, maar door een gebrek aan intelligentie, transparantie, competentie, energie of een combinatie van dat alles, in deze complexe tijden niet kan volgen.

Betaalde bestuursleden of voorzitters zijn helemaal een ramp. Zij moeten hun salaris, dat ze nooit ergens anders zouden kunnen verdienen, bij elke verkiezing veiligstellen en doen dat bij voorkeur door géén beleid te voeren of door sinisterklaas te spelen met ontwikkelingsgeld. Via het

► De Duitser Thomas Bach volgde in 2013 Jacques Rogge op als voorzitter van het IOC. Met goedkeuring van Poetin, die als ex-KGB-chef gestationeerd in Dresden spreekt. 'Sport moet niet apolitiek zijn', liet Bach optekenen.

één land, één stem-principe, waarbij een klein eiland in de oceaan evenveel gewicht in de schaal werpt als Engeland (bijvoorbeeld in de FIFA), worden de verkiezingen naar de hand gezet.

Eind vorige eeuw kwam het IOC in opspraak toen het tien leden roeierde en nog eens tien andere moest schorsen omdat ze zich hadden laten omkopen door kandidaatstad Salt Lake City (2002). Dat bleek het topje van de ijsberg, maar het IOC hervormde zichzelf.

Vijftien jaar na de lessen van de Olympische Beweging liep ook de helft van het ExCo van de FIFA tegen de lamp door corruptie bij verkiezingen. En toch blijft de FIFA volhouden dat er maar weinig aan de hand is. Om het met een tweet van voetbalbaas Sepp Blatter te zeggen: "Iedereen in de globale voetbalgemeenschap heeft de verantwoordelijkheid ethisch te handelen. FIFA neemt hier de leiding."

Wie en wat heerst over de geopolitieke machtsverhoudingen in de sport?

"Sport leeft met twee leugens: geld of politiek zijn niet belangrijk. Geld is wel belangrijk en de sport moet politiek neutraal zijn, maar niet apolitiek."

nog bereid om aan de eisen van de almachtige sportbonden te voldoen

► Vladimir Poetin krijgt de WK-bal uit handen van voetbalpaus Sepp Blatter. De Rus hanteert topsport als geopolitiek wapen. © ANP/AP

Aldus een cryptische Thomas Bach, die in september 2013 Jacques Rogge opvolgde als sportpaus aan het hoofd van het IOC.

In zijn pas verschenen Olympic Power Index zet de Duitse onderzoeksjournalist Jens Weinreich Rusland op één. Geen land is zo machtig als het om de combinatie van sportpolitieke macht, organisaties van grote evenementen, medailles en financiële inbreng gaat. Dat betekent in één moeite dat Vladimir Poetin de ongekroonde nummer één is van de wereldsport, want Poetin houdt van sport en hij houdt zich vooral bezig met sport.

Sportpolitiek behoort tot de zogeheten soft power in de wereldpolitiek. Je begint geen oorlog om sport, maar het is wel een factor met een hoog pr-gehalte en – altijd meegenomen – de maatschappelijke, politieke en juridische logica houdt op aan de stadionpoorten. Poetin mag dan de paria zijn van de internationale politiek, hij is de centrale figuur in de geopolitiek van de sport in de 21ste eeuw.

De sportbonden eten uit zijn hand. De verkiezing van Thomas Bach tot sportpaus en Marius Vizer als onderpaus van de sportbonden, de keuze voor Rusland en Qatar voor de World Cup, zelfs de keuze voor Tokio voor de zomerspelen van 2020, in alles had Poetin zijn zeg of gaf hij minstens zijn fiat.

Er bestaan mooie foto's van Bach, Poetin en Blatter, samen op een Braziliaanse eretribune gezellig keuvelend in het Duits. Bach is Duitser, Blatter is een Zwitser-Duitser en Poetin spreekt vlot Duits na zijn stationering als KGB-chef in Dresden. Soms loopt er ook een helmboosvriendende Koeweiti in hun gezelschap. Die is sjeik en heet Ahmad Al-Fahad Al-Sabah; hij is voorzitter van ANOC, de koepelbond (nog één) van alle nationale olympische comités.

Dé sjeik, zoals hij wordt omschreven, kent Poetin van toen hij de OPEC voorzat. Hij was er ook bij op 9 oktober van dit jaar, toen Poetin in Tsjeboksary in de autonome republiek Tsjoevasjië het congres Rusland-Sportland opende en voor de gelegenheid van FINA-voorzitter César Maglione (Uruguay) de hoogste orde van de internationale zwembond kreeg. Niet omdat het WK zwemmen volgde jaar in Kazan doorgaat, of misschien een beetje, maar vooral omdat Poetin "de verbodering tussen landen

bevordert in een geest van vrede en vriendschap". In Kiev kregen ze net geen beroerte.

Wat als... België en Nederland het Wereldkampioenschap 2018 hadden gekregen en Oslo de Olympische Winterspelen 2022?

Zou de internationale sport dan zijn gered en haar verloren eer hebben teruggevonden? Of is dat een uiting van het klassieke eurocentrisme, dat ons door andere continenten wordt verweten? In elk geval was de keuze in 2010 voor België en Nederland, en niet voor Rusland, afgezien van de enorme zwakheden in The Holland/Belgium Bid, er een geweest voor kleinschaligheid en voor een toernooi op mensenmaat.

Allen hebben grote sportbonden niks vandoen met kleinschaligheid, want dat straalt af op de inkomsten als tv-rechten en sponsoring. Nochtans was dat het plan van de nieuwbakken IOC-voorzitter Thomas Bach. Hij had er alles aan gedaan om Oslo te laten winnen als volgend jaar in Kuala Lumpur voor de winterstad van 2022 wordt gekozen. Jammer, maar helaas: Oslo haakte af onder druk

Winterspelen in Pyeongchang (2018) en in Almaty of Peking (2022) en zomerspelen in Tokio (2020). Samen met de WK's in Rusland en Qatar is dat een nooit gezien geopolitiek onevenwicht

van de publieke opinie en de politiek, tot grote ergernis van Bach, en dat ondanks de openlijke belofte dat het uit de marketingpot dik 700 miljoen euro zou krijgen. De cases Oslo en België/Nederland vertonen parallellen. In beide landen was er zowel bij de bevolking als bij de regeringen openlijk ongerustheid over de wurgcontracten die de internationale bonden opleggen.

De 29 Manuals for the Olympic Games tellen in totaal 7000 pagina's, vol met eisen waaraan moet worden voldaan. De Noorse pers concentreerde zich op de cocktailreceptie met de koning, geëist door het IOC, alsof dat de grote misdaad was. Veel erger zijn de fiscale en diplomatieke uitzonderingen die de miljardenconcerns FIFA en IOC zich als eigenaars van een sport(eventement) willen toe-eigenen.

Het is niet voor het eerst dat Olympische Spelen moeilijk aan de man worden gebracht. Colorado won ooit de wintereditie van 1976 en gaf die zes dagen later terug, na een negatief referendum onder de bevolking. Maar de realiteit is nu bitterder en de tijden zijn anders: in de Westerse democratiën is de bereidheid om mega-evenementen te organiseren en vooral te financieren compleet weg. In de VS is die er wel nog, maar behalve misschien de volgende World Cup voetbal zal het ten vroegste nog eens Olympische Spelen kunnen organiseren in 2024, haast dertig jaar na die van Atlanta.

De onvoorwaardelijke bereidheid om in mega-evenementen te investeren, vindt men wel nog in de BRIC-landen, in dictaturen zoals China en Kazachstan – respectievelijk op rang 142 en 144 in de Democracy Index – en in het Nabije en Verre Oosten. Dat is een groot deel van de wereld, maar Europa is wel samen met de VS de grote financier van de wereldsport.

De imago-schade is enorm, maar economisch lijkt er nog geen vuiltje aan de lucht. De televisierechten blijven stijgen en de sponsoring volgt. Het IOC denkt voor het volgende quadrennium aan een verdubbeling van de sponsoringbijdrage (van 80 naar 160 miljoen euro voor vier jaar). Het valt af te wachten wat de reactie zal zijn op drie Olympische Spelen op rij in het Oosten: winterspelen in 2018 in Pyeongchang en in 2022 in Almaty of Peking en zomerspelen in Tokio in 2020. Samen met voetbal-WK's in Rusland en Qatar is dat een nooit eerder gezien geopolitiek onevenwicht.

Hoe komen we uit deze morele crisis?

Daar komen we voorlopig niet uit, zoals het er nu naar uitziet. De sportbonden zijn zich van geen kwaad bewust en met hun domicilie in Zwitserland zijn ze ook nog eens immuun voor welke controle ook. En dat weten ze. De implosie van het traditionele (Europese) bondenmodel is misschien nabij en als dat op de schop moet, dan is er momenteel maar één alternatief voorhanden: het Amerikaans privaot model.

De Amerikaanse sport heeft evenwel ook haar problemen, zoals loononderhandelingen en stakingen of lock-outs, maar heeft doorgaans geen solidaire band met de niet-professionele basis. Een mix lijkt aangewezen: enerzijds een puur bedrijfs-economisch beheer zoals in de Amerikaanse professionele sporten, maar onder toezicht van een hogere instantie en met toepassing van de strengste regels van corporate governance.

Wie zal de grote schoonmaak in de internationale sportbonden overzien? De sport heeft al vaker zijn heil gezocht bij de Europese Unie of zelfs bij de Verenigde Naties. Een controlemechanisme op het hiërarchische zelfbestuur van de sportkoepels door die supranationale instanties lijkt aangewezen.

► Oliesjeik Ahmad Al-Fahad Al-Sabah van koepelbond ANOC was in oktober aanwezig op een sport-conferentie in Rusland, waar Poetin werd gelauwd omdat hij 'de verbodering tussen landen bevordert'.

Vladimir Poetin mag dan de paria zijn van de internationale politiek, hij is de ongekroonde nummer één van de wereldsport. Sportbonden eten uit zijn hand